

Elképesztő!

Kerék-Bárczy Szabolcs, Népszabadság—2010. október 13.

Tegnap az Országgyűlés 336 kormánypárti, szocialista és jobbkios igen szavazattal, 13 LMP-s tartózkodás (vagyis puha igen) mellett és egy – véletlenül leadott kereszténydemokrata – nem szavazat ellenében elfogadta a „lex MAL-t”. Ezzel az aktussal a parlament módosította a Magyar Honvédségről szóló törvényt, és többek között arról rendelkezett, hogy a jövőben vészhelyzet esetén miniszter, illetve kormánybiztos tekinti át egy gazdálkodó szervezet vagyoni helyzetét, és ő hagyja jóvá és ellenjegyzzi a vagyoni jellegű kötelezettségvállalásokat. Továbbá a rendkívüli intézkedés bevezetését előidéző helyzet közvetlen elhárításával, illetve következményeinek enyhítésével összefüggésben döntene a gazdálkodó szervezet legfőbb döntéshozó szervének hatáskörébe tartozó ügyekben. Vagyis a kormány lényegében államosíthatja azokat a magántársaságokat, amelyek működése kapcsolatba hozható egy katasztrófával.

Orbán Viktor az Országgyűlés előtt tartott beszédében hangsúlyozta, hogy a „magánérdek többé nem írhatja felül a közérdeket”. Lázár János, a Fidesz frakcióvezetője pedig kijelentette, hogy „fontos, hogy olyan jogszabályok szülessenek, amivel a tulajdonosok hatalmas, privatizációban szerzett magánvagyonát is bevonják a felelősség viselésébe. Ezért a katasztrófaért sem morális, sem jogi értelemben nincs kegyelem”. Az előzményekhez hozzátartozik, hogy a kormány több állami vezetője a napokban hangot adott annak a meggyőződésének, hogy a MAL vezetőit súlyos felelősség terheli, mint ahogyan a társaság működését hivatalból ellenőrző környezetvédelmi és egyéb hatóság köztisztviselőit is. A MAL vezérigazgatóját hétfőn őrizetbe vették, és kezdeményezik előzetes letartóztatását. Mindezek a kormányzati intézkedések lényegében a politikai pártok konszenzusos támogatását élvezik.

A Kolontárt, Devecsert, Somlóvásárhelyet ért katasztrófa példa nélkül áll Magyarországon. Irtózatos, szinte elviselhetetlen az a veszteség, ami emberéletben, természeti és anyagi javakban bekövetkezett. Felfoghatatlan az az állapot, hogy települések teljes lakosságának kell elhagynia az örökre tönkrement és helyreállítani nem érdemes lakóhelyét, és megrendítő az a felismerés, hogy talán sohasem mehetnek vissza az ott lakók otthonaikba. Szívmelengető érzés, hogy magyarok és külföldiek egyaránt összefognak, hogy a károkat legalább némileg enyhítsék.

Ennél kisebb súlyú krízis esetében is kötelessége a kormánynak és minden illetékes szervezetnek feltárni a tragédia okait, megtalálni a felelősöket, és ha indokolt, megtenni a leghatározottabb jogi intézkedéseket. Teljesen érthető, hogy a vörös iszap okozta pusztítás osztársadalmi haragot is kiváltott, így a határozott és kemény lépések megtétele nem elkerülhető. Ebben a helyzetben sem szabad azonban elfeledkeznünk arról, hogy jogállamban

élünk. A kormányzati intézkedésekkel kapcsolatban több súlyos aggály merülhet fel. A legelső az, hogy semmit nem lehet tudni arról, hogy mi volt a közvetett és közvetlen kiváltó oka az iszapot tároló gát átszakadásának. Nem tudjuk, hogy pontosan milyen vizsgálatok vannak folyamatban a kormányzat adminisztratív és nyomozó szervei részéről és ezek milyen eredményre jutottak. Azt viszont tudjuk, hogy a politikusok eldöntötték, hogy kik a felelősök, őket meg is nevezik, és egyikükkel-másikkal szemben már rendőri intézkedés is történt. Meglehet, hogy az illetők súlyos vétséget követtek el, de hol van azon vizsgálatok eredménye, amely ezt bizonyítja? Ha a politikusok pusztán a közhangulat lecsillapítására hoznak kemény intézkedéseket komoly szakmai és jogi megalapozottság nélkül, akkor az prejudikáció, amely egy demokráciában elfogadhatatlan.

Ennél is súlyosabb az, hogy a kormány lényegében beismerte, hogy az állam nem vagy nem megfelelően működik. Ugyanis felmerült egy katasztrófaelhárítási kormánybiztosság létrehozása, magántársaságok államosításának lehetősége, holott évtizedek óta léteznek olyan állami hatóságok (jelesül a környezetvédelmi felügyelőségek), amelyeknek a feladata ellenőrizni, hogy a vállalatok tevékenysége megfelel-e a környezetvédelmi előírásoknak, a gyárak és üzemek műszaki felszereltsége biztonságos-e, a Belügyminisztérium keretében működik a Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és így tovább. Vagyis Magyarországon van olyan jogszabályi és intézményi hálózat, amelynek segítségével szoros ellenőrzés és felügyelet alatt lehet tartani a vállalkozásokat, meg lehet előzni és gördülékenyen el lehet hárítani, illetve föl lehet számolni az esetlegesen bekövetkező károkat. Új intézmények és jogszabályok létrehozása helyett a meglévőket kellene hatékonyan működtetni, továbbá választ kellene találni arra a kérdésre, hogy mi vagy ki az oka annak, hogy a súlyos adóbevételekből fenntartott állam egy sor területen nem tudja jól ellátni közfeladatait.

És talán a legsúlyosabb maga a „lex MAL”, illetve hogy ezt a jogszabályt minden politikai párt támogatta. A rossz és felelőtlen állami működésre megoldás az államosítás? De akár az esetlegesen felelőtlen magántevékenységre is az államosítás lenne a válasz? Ki dönti el, hogy mi az a rendkívüli helyzet, amely ezen törvény alkalmazását teszi szükségessé? Vagy bármilyen olyan tragédia esetén így jár majd el a kormány, ahol egy vagy több magántársaság érintett lesz, függetlenül attól, hogy az érintettség mit is jelent valójában? Hiszen egy vállalatnak egy katasztrófa előidézésében játszott szerepét hosszadalmas lehet tisztázni, míg annak fölszámolását azonnal meg kell kezdeni. Vagy politikusok fogják pillanatnyi érzéseik és hangulataik szerint meghozni a döntést és csak utána folytatják le a vizsgálatot? És mi a garancia arra, hogy a fentiekben is bizonyítottan rosszul működő állam által kinevezett teljhatalmú személy jobb döntéseket fog hozni a magántársaság működését illetően, mint a korábbi cégvezetők? És ha rossz döntéseket hoz a miniszter vagy kormánybiztos, vagy utólag bebizonyosodik, hogy vétkes volt a cég a tragédiában, ki fogja kártalanítani és miből a vállalatot és annak tulajdonosait? A kérdések ezzel persze korántsem merülnek ki.

Kicsit mintha a kommunizmus szele lengné körül ezt az egész ügyet. Ötven éve ugyanis megszokott volt, hogy ha leszakadt egy híd, akkor percekben belül bilincsbe verve vitték el a mérnöktől kedve a művezetőt, de még talán a munkásoknak ételt vivő asszonyt is. Abban az időben vizsgálat sem feltétlenül indult kiderítendő a híd leszakadásának okát. Ma, húsz évvel a rendszerváltozás után politikusok a vizsgálatok lezárulta előtt nevezik meg a bűnösöket, az őrizetbe vétel is elindult. Reménykedjünk abban, hogy azért kiderítik a kolontári katasztrófa tényleges okait. Ötven éve nem voltak gyárak magántulajdonban, mert kicsit korábban a mindenható és mindent tudó állam eltakarította a magántulajdont és az azt birtokló bűnös burzsujt. És egy szörnyű tragédia megoldására a magyar kormány megtalálja az évek óta a sufniiban porosodó csodafegyvert, az államosítást. Mindezt 2010-ben, a teljes politikai osztály tapsától kísérvé. Elképesztő.

A szerző közíró, az MDF volt szóvivője